

ФОРМУЛАР

за достављање предлога и сугестије за измену и/или допуну

ПРЕДЛОГА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ДО 2030. ГОДИНЕ СА АКЦИОНИМ ПЛАНОМ ЗА ПЕРИОД 2021-2023. ГОДИНЕ

Молимо да коментаре унесете за члан на који имате примедбу, са навођењем конкретних предлога за измену и/или допуну. Имајући у виду да предлог измена у наративу документа подразумева и измене у Акционом плану, молимо Вас да сваки предлог пропратите и предлогом активности и показатеља исхода и резултата, као и предлогом потенцијалног извора финансирања!

Попуњен формулар потребно је послати на e-mail адресу: strategija2030@mpn.gov.rs

У email subject поруке потребно је да наведете „Предлог стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године“

Датум: 10.март 2021. год.

Место: Београд

ПРЕДЛАГАЧ:

Име и презиме	Грозданка Гојков
Установа/институција	Српска академија образовања
Email адреса	g_gojkov@mts.rs

НАЧЕЛНЕ ПРИМЕДБЕ И ПРЕДЛОЗИ.

Ех пост анализа је свеобухватна, информативна и функционалан за сврхе којима је намењена. Наведене су слабости система и процене остварености циљева, ипак би се на неким местима могло детаљније указати на тачке које би се могле разматрати за даље оперативније организовање система у Стратегији. Издваја се неколико напомена и сугестија за подсистем високог образовања.

Стратегији се јасно види да је образовање свесно промена које су задесиле свет и које од њега очекују да им се флексибилно прилагођава, што је оно и у претходним периодима вршило. Такође је позитивно то што се уочава да неке од промена могу помоћи реорганизацији универзитета. У ову групу сврставају се следеће:

- Процес формирање база података може бити врло користан, јер усвајање овога може у организацији универзитета довести до промене постојећих институционалних структура - што се види као позитиван утицај на развој. Као пример за исто помиње се увођење вишефункционалних тимова, чији се ефекти виде у традиционалним организационим базама и пружању прилика за више интеракције међу појединцима.
- Такво окружење погодно је за стварање нових идеја и нових разумевања која су од користи универзитету, те ће се исти лакше одупирати трендовима, преузимању идеја из менаџмента предузећа и бити мање подложан позивима за неадекватну организацију и ефикасније давати аргументе за тврдње да су „универзитети и предузећа различите врсте организација“, што до сада још није довољно разјашњено, те захтева више труда од стране универзитета како би се менаџери удубили у суштину феномена образовања и одустали од наметања облика организовања њима блиских, пренетих из економске сфере, којој једноставне тврдње о разликама у вери, етосу и традицији звуче више као догма него као рационални аргумен, те Стратегијом предвиђена настојања ка бољој организацији у смислу прикупљања информација, могу да послуже за сигурније самоорганизовање, али и за лакше одупирање „управљачким помодностима“ и „управљати“ неизбежним.

1. ПРЕДЛОЗИ И ПРИМЕДБЕ У ПОЈЕДИНОСТИМА:

Назив поглавља	<ul style="list-style-type: none"> • У стратегији нису довољно јасно одређена теоријска полазишта реформе универзитета у Србији, у којима би се скицирала функција универзитета, значење и обриси принципа у реформским токовима, које на неки начин подразумева и сама Стратегија.
Предлог за измену и/или допуну	<ul style="list-style-type: none"> • За ово би значајно било да се у Стратегији одреди шира партиципација академских кругова за дискурс и план активности за остварење стратегије, којим би се приближавали ставови универзитета и друштвеног контекста, уз укључење привредног аспекта.
Образложење	<ul style="list-style-type: none"> • У садашњој ситуацији је приметно занемаривање високошколских актера и наметање структурних решења које пракса за кратко време демантује, ако не другачије, тако што их не оствари. • Потврда овога види се и у ех пост анализи, која се даје као претходница Предлога стратегије. Дакле, потребно је сагледати и у Стратегију унети јаснију визију универзитета кроз теоријски дискурс актуелних схватања постструктурализма или постмодерне у филозофији образовања и у њима тенденције критичко-еманципаторних струја, питања еманципације и сапостојања мноштва перспектива, фундаменталне

	<p>поставке у постмодерној филозофији образовања, као изазова са којим се срећу промене у образовању и у схватањима метафизичких поставки у проучавању филозофских, психолошких и педагошких феномена и путева којима се исти претачу у праксу.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Овим би се дао одговор на питање: <i>куда иде универзитет</i>, што би омогућило сигурније одреднице за практичне потезе, а тиме и за инаугурацију стратегије.
--	---

Назив поглавља	Финаисијски аспект функционисања високог образовања
Предлог за измену и/или допуну	<ul style="list-style-type: none"> • Озбиљна реорганизација финансијског аспекта исоскошколског образовања. • Јаче финансирање факултета, како не би било потребе за тржишним механизмима и строга контрола. • Стандарде за акредитацију и провесру квалитета уредити тако д буду у функцији овога.
<ul style="list-style-type: none"> • Образложење 	<ul style="list-style-type: none"> • У већини водећих земаља света, у ЕУ и другим, образовање се види као терет у смислу финансијске подршке државе, посебно високо образовање, а паралелно са овим иду висока очекивања друштва изражена у идејама као што су: партиципација, комуникација, емпатија, солидарност..., које, иако формално инаугурисане још пре десетак година са идејом да мењају друштва, нису препознате као атрибути и у пракси земаља које су их покушале инсталирати нису нашле очекивани израз. • Исто је, значајним делом, последица улаза тржишних механизма у високо образовање, што показало се озбиљно нарушава квалитет образовања. У склопу овога паду квалитета доприноси настојање да се успостави систем финансирања који би факултете усмерио ка рационалној алокацији средстава и конкурентности на образовном тржишту. Назнаке пораза у смислу квалитета образовања виделе су се већ у првим корацима уласка финансија у организациони део високог образовања. • Логика економизоване антропологије у неолибералном таласу захватила је и универзитет. Упоредо са прихватањем ове логике иде и притисак на универзитет за смањивањем трошкова образовања, смањење јавне потрошње, те се траже додатна средства, што води у комерцијализацију образовања (времена, курикуларних садржаја...), а логично је, бар, из онога што се до сада видело, да ово на крају не може ићи у другом правцу него до обрнутих очекивања, односно до смањења квалитета, дакле, до исхода у коме сви губе. • Претходно се очигледно манифестује у смањењу критеријума студија; норме о броју студената у стандардима за панеле и групе не дозвољавају примену филозофских, психолошких и дидактичких схватања еманципацијских приступа који се помињу у Стратегији

	<p>(посебно не персонализацију и адекватан менторски рад са студентима).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Претходно је последивца оптерећености високошколских наставника, посебно сарадника, који без дидактичко-методичких компетенција имају задатке у настави (вежбе, семинарски...), дакле, оптерећеност нормом часова не обезбеђује простор за истраживачки рад наставника, а сарадници и асистенти би свакако требали, пре конкретних задужења у раду са студентима да усвоје озбиљан програм из филозофије и социологије образовања, психологије-опште, развојне, педагошке, опште педагогије, историје педагошких идеја, педагошких теорија, опште и предметних дидактика.
--	--

Назив поглавља	Пад образовних квалитета
Предлог за измену и/или допуну	<ul style="list-style-type: none"> • Нивое предуниверзитетског образовања усмерити ка већем ангажовању у смислу упућивања ученика у саморегулацију учења и реорганизовати саветодавну контролу наставника у смислу подизања квалитета учења и поучавања. • Досадашњи начини провере квалитета нису дали задовољавајуће резултате
Образложење	<ul style="list-style-type: none"> • Како је у Ех пост анализи наведено, слаба образовна основа, коју студенти понесу из средњошколског образовања знатно успорава напредовање, као и пад квалитета уопште, те би у том смислу требало средњошколско образовање усмерити у том правцу, јер општи је зкључак унивезитетских наставника да се троши цео први семстар, а на неким програмима и више, да студенти усвоје знања без којих не могу да напредују, а која су требали да усвоје у средњој школи. • Општа знања су из генерације у генерацију све оскуднија. А, управо општа знања су основа која служе за даље лакше сналажење у променама која су предзнак времена у коме млади одрастају и који ће их, бар, како сада изгледа, даље пратити

Назив поглавља	Организација и управљање у високошколском образовању
Предлог за измену и/или допуну	<ul style="list-style-type: none"> • Приметни утицаји менаџмента у неолиберално оријентисаном образовању (менаџери за сада у Академијама струковних студијама, а планирају се и на универзитету) који у савременом убрзано променљивом друштву притискају образовну сферу ка парадигматским померањима са израженом тржишном оријентацијом, превиђају чињеницу да универзитет није корпорацијски систем. Чињеница да економизација не одустаје и да менаџмент настоји, упркос негативним оценама и објашњењима основних разлика у структури и управљању између предузећа и универзитета, образовању да наметне менаџерски тренд управљања и пословну

	<p>структуру, карактерише систем бирократизованих, формализованих, хијерархијских механизма управљања.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Овај начин организације и управљања је опозитан универзитетској организацији, са високо професионалним - лабаво повезаним системом ограничених овлаћења пружања подршке релативно аутономним специјалистима, који обављају високо сложене задатке у оквиру релативно стабилних структура, што је већ дуже време изложено бројним критикама. • У анализама наметања корпорацијског система организације и управљања академским институцијама види се тиранија бројева, тако да манија мерења може бити посебно ометајућа за образовне институције, као и сватање функције високог образовања у смислу очекивања да тржишту рада осигура одговарајући прилив “људског капитала” за оптимално економско деловање.
<p><i>Образложење</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Чињеница је да упркос неким очигледним разликама предузећа и школе, високошколске институције делују у оквиру културе знања, организацијске праксе и употребе особља. То су подручја где би Стратегија могла идентификовати приступе који су прихваћени ван сфере образовања и могли би помоћи ефикаснијим реформама и управљању у самом образовању. А, да би универзитет постигао ефикасно овакве циљеве мора у основи реконцептуализовати обе равни које успостављају систем образовања, а то су, најпре, курикуларни ниво који значи промене у структури и садржајима програма, чиме се, такође, више треба да бави Стратегија у смислу смерница, принципа који би осигурали да будући радници добију одговарајуће знање и праксу која ће бити у непосредној функцији не само тренутних потреба света рада, него и будућих тј. потреба које ће бити актуелне и за неколико година и деценија, када студенти буду функционисали на тржисту рада. • При том не треба губити из вида чињеницу коју тај савремени свет рада често помиње и због које тражи промене у образовању, а то су сталне и брзе промене у техничко-технолошком погледу, који захтева стално осавремењавање знања, и отуда синтаagma „друштво знања“, што подразумева стицање фундаменталне базе широког образовног опуса, који би био основа за ефикасно укључивање у промене, које подразумевају не само знање него и способности: критичко мишљење, аутономију, креативност...А, ово неће моћи да се оствари наметањем спољних идеја о реорганизацији универзитета, које је у директном опозиту са оним што се од њега очекује. • Широке основе научних знања, са карактеристикама образовања које може да буде основа за прихватање и за осмишљавање иновативних процеса у савременим токовима света рада свакако не трпе овакве приступе учењу и поучавању.

	<ul style="list-style-type: none"> • У Предлогу стратегије се исти налазе, између осталог кроз залагање за инсталирање треће мисије универзитета, која је једно од видљивих места ефеката неолибералних тежњи на равни садржаја и структуре курикулума за реконцептуализацију општег образовања и институционална настојања за субституцију општеобразовног знања концептом (пресудних) компетенција (пре свега настојању политичких и интересних удружења као што су ОЕЦД, Европска унија, Светска банка, Светска трговинска организација и сл. Ово је очигледно на пољу урушавања друштвено-хуманистичких наука. • На свим нивоима образовања смањује се ниво садржаја ових области, који се, претхпоставка је оних који ове идеје заступају, оно може надоместити у мери која одговара неолибералним тенденцијама партнерством заједнице и кампуса. О овоме јасно говоре наставни планови, курикулуми, а исто тако и смањење понуда и броја уписа на факултетима за друштвено-хуманистичке смерове. Зато се у референтним изворима на ову тему све чешће доскутује о питању: Куда иде универзитет?
--	---

<i>Назив поглавља</i>	Занемарена друштвено-хуманистичка нота високог образовања
<i>Предлог за измену и/или допуну</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Занемарена друштвено-хуманистичка нота високог образовања неће се поправити трећом мисијом универзитета, него већом заступљеношћу друштвених и хуманистичких наука у оквиру којих се проучава и цивилна димензија. • Посебно питање коме се стратегија треба више посветити је и наметање начина праћења ефеката у економизованој антропологији, која, под јаким утицајима прагматизма на структурне промене универзитета, нарушава баланс између индивидуалне и социјалне перспективе. • А, у складу са претходним констатацијама, примерено духу постмодернистичких схватања, намеће се питање епистемолошких и метафизичких оквира, филозофије и њене повезаности са филозофијом образовања, које за многе дидактичаре за сада остаје без одговора; визије остају за смеле футурологе, а комплексност стварности је за њих, као и за све друге велики изазов и непознаница. Јер, како сада изгледа, могућности да се остваре смернице о тенденцијама еманципације сапостојања мноштва перспектива, као суштинске и фундаменталне поставке у постмодерној филозофији образовања нису извесне. Један од индикатора стања, као пример, могу се навести стандарди образовања, који, као актуелни приступи квалитету образовања уводе културу провере засноване на спољашњој контроли исхода која има основа у вредностима и поступцима нормативистичке филозофије и педагогије и своди се на економску логику. • Тако да је у Стратегији неопходно стварати другачији концепт „квалитета“ који би требао бити

	<p>контекстуализован, што подразумева да сви актери стварају заједничко схватање квалитета и трагају за адекватнијим начинима његовог досезања. Зато је потребно вратити се на почетак и јасно конципирати теоријске основе стратегије - филозофију образовања, како би кохерентност саме Стратегије била већа, а јасна фондираност омогућавала операционализацију и остваривање исте. Јер аутономија учења и развоја не да се стандардизовати; непоновљиве различитости појединца не трпе критеријуме постигнућа, бар не на овакав начин дефинисане, како би се оријентисаност ка компетентности, способности, које треба стећи, могла довести у везу са дидактичким доприносом подстицању интелектуалне аутономије учења.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тако да уместо тренутно превладавајућег тренирања компетентности преживљавања, услед инструментално оријентисане фактографије испитних захтева и слабог усмеравања ка критичком и самосталном размишљању, излаз треба тражити у подстицању самоодређености и саморегулације учења, дакле, појединца, у чему су веће шансе да се две, за сада опозитне перспективе: индивидуална и социјална, приближе једна другој на опште добро. • Теоријска полазишта реформе универзитета у Србији, у којима би се скицирале функција универзитета, значење и обриси реформских путева, боље би се обезбедиле широм партиципацијом академских кругова. Подршка овоме иде и из правца глобалних потреба концептуалне економије за високо академски образованима, што се у Стратегији предвиђа, али, не и у довољној мери потреба да се подрже креативни и даровити појединци. Недовољно се узима у обзир да је даровитост у светлу еволутивне динамике дисфункционални друштвени феномен. У Стратегији нису уочљива сазнања која доводе у питање садашње разумевање образовања даровитих, као и, углавном, америчку културну матрицу о томе како су се до сада дефинисали концепти даровитост и таленат и у коме су јасно видљиве педагошке импликације економизоване антропологије; педагогија, а у њој образовање се све више комерцијализује и посматра као пословно–економска, профитна област. У стратегији би се, дакле, претходно поменуте опозитне перспективе - индивидуална и социјална, требале усмерити ка педагошком концепту даровитости који у основи садржи идеје општеважећег људског достојанства и класичног образовања, концепт који носи многе јавне и личне слободе, као и одговорност за креирање сопственог живота, а који се не своди на слободу приступа потрошачком тржишту рада, који ни теоријски није остварив и готово нихилистички поглед на свет који са перспективом учесника на тржишту рада, за коју никада унапред не зна како ће сутра изгледати, те зато мора бити у приправности, флексибилан, лишен сопствених тежњи и социјалних веза.
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> Лична и социјална перспектива тесно се везује за питања интервенција за даровите из културно разноликих популација, те би у Стратегији требало нагласити изазове за универзитет, као и за професионалце у јавним политикама и у широј заједници. А, једно од питања је субјективни доживљај добробити који се, из позиција еудемоничког приступа, за разлику од хедонистичког, односи на остваривање потенцијала, функционисање на оптималном нивоу и остваривање аутентичне природе и лични просперитет који се одвија и за добробит заједнице. Концепт добробити указује да је у истраживањима, практичном раду и креирању политика неопходно узети у обзир и добробит појединаца и њихов допринос заједници.
<i>Образложење</i>	<ul style="list-style-type: none"> Демагогија је плашт којим се покрива оно што се жели урадити институционализацијом треће мисије универзитета. Изазови пред којима се налази универзитет данас у институционализацији треће, или тзв. цивилне мисије универзитета су толики да се, чак, ни озбиљне последице нису успеле сагледати у Србији, али су до сада сагледане бројне контроверзе довољне за оправдане стрепње због више чињеница, а између осталих и те да се слика науке мења и усклађује према политичком, социјалном и економском контексту

<i>Назив поглавља</i>	Разлика академских и структурних студија?
<i>Предлог за измену и/или допуну</i>	<ul style="list-style-type: none"> У складу са претходним питањима је и јасније дефинисање разлика између академских и струковних студија, те у том смислу треба профилисати професије. Нпр. функцију васпитача у предколским установама обављају васпитачи са средњом медицинском школом (смер медицинска сестра васпитач), васпитачи ва вишим школама за васпитаче, са Учитељским факултетом (смер васпитач), академским и струковним мастером за васпитаче. Дакле, пет степена, са два аспекта студија (стручни и академски). Практични аспект структурних промена које нису до краја функционалне у смислу квалитета студија односи се и на јачу професионализацију наставничке професије и иде у правцу статуса наставничке професије и моћи коју професионалци поседују као резултат своје стручности и независности, уз припадајућу одговорност; реч је о високим стандардима компетенција и самоодређења у свим професионалним контекстима, као вредности која стоји изнад свих и сигурно крчи пут ка сигурнијем месту професије. А, ово подразумева јаче широко опште и стручно обарзовање, а онда и педагошко, психолошко, дидактичко, које се сада, предвиђеним минимумом бодова из дела који се односи на педагошко-психолошки аспект, не може сматрати довољним и требало би га прошити на двогодишње мастер студије у

	<p>интердисциплинарним студијама, дакле, након основних студија струке, био би обавезан мастер педагошко психолошке области. А, веће захтеве требало би да прати и позитивна селекција кандидата, која је у директној вези са статусом професије, коме може доста да помогне и финансијски аспект. У том смислу би Стратегија и ово требала да узме у обзир.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дакле, иако данас, у време великих промена вредносног система у Србији, нисмо више сигурни у углед и друштвени статус професије наставника, сигурно је да је квалитет образовања у тесној вези са професионализацијом наставничког позива, те се иста истиче као фактор развоја друштва и појединца, и сматра основном улогом педагошке професије у савременом друштву. • Истраживања потврђују да развој ученичких постигнућа стоји у директној вези са процесима учења и поучавања, те су и образовни системи квалитетни онолико колико су квалитетни наставници, а ово је довољан разлог да ово питање буде приоритетно.
--	---